

Klíčové přínosy a slabiny fungování EU

Pavel Svoboda

O potřebě reformovat Evropskou unii (EU) mluvíme vlastně kontinuálně. Navíc v minulých dnech byla zahájena celoevropská konference o budoucnosti Evropy. Proto je užitečné udělat si přehled hlavních výhod a nedostatků unijního projektu.

Pro lepší pochopení kontextu začneme jeho klady a skončíme zápory, i když snaha o *happy-end* by mohla svádět k opačnému postupu: bez pochopení přínosů evropské spolupráce nejsme totiž schopni objektivně zhodnotit, jaké jsou její skutečné nedostatky.

I. Přínosy

Mír. Dnešní EU je původně politický mírový projekt používající převážně ekonomické nástroje. Mír je křesťanská hodnota[1] i předpoklad blahobytu. „*Evropská unie je projekt zaměřený na mír a prosperitu a je také založen na hodnotách důstojnosti každého člověka, demokracie a právního státu,*“ zdůraznil v březnu 2021 předseda Evropské rady Charles Michel na on-line summitu této rady s novým americkým prezidentem Joem Bidenem.[2] Cesta k poválečnému míru mezi západními státy Evropy vedla přes velkolepé gesto Francie, nabízející poraženému Německu spolupráci namísto ponížení. Není náhodou, že toto gesto je dílem křesťanského demokrata Roberta Schumana vůči jinému křesťanskému demokratovi Konradu Adenauerovi. Můžeme jen litovat, že neuspěl prvotní pokus postavit na nadnárodních prvcích i společnou obranu,[3] přesto není náhoda, že EU obdržela v r. 2012 Nobelovu cenu za mír. Za významné příčiny míru mezi členskými státy navzájem lze – kromě americké vojenské přítomnosti, jejímž smyslem bylo především chránit západní Evropu před Sovětským svazem – považovat nadnárodní spolupráci a fungování vnitřního trhu EU, zejména volný pohyb osob (oboje viz níže); samy ale k zajištění vnější obrany Unie ve své současné podobě nestačí. Bohužel po 75 letech navíc mír považujeme za samozřejmost, protože máme to štěstí, že jsme válku nezažili.

Nadnárodní prvky spolupráce souvisejí s mírem: jde o prvky minimalizující zdroje napětí mezi státy a vytvářející podmínky pro sdílení jejich zájmů. K nim patří řešení vzájemných sporů výlučně před specializovaným soudem (Soudní dvůr EU – SDEU), nikoliv svépomocí; sdílení pravomocí v nadnárodních orgánech (Evropská

komise, Evropský parlament [EP], SDEU), rozhodování většinové (ne jednomyslné) v Radě ministrů.[4] Tím se liší od pouhé mezistátní – mezivládní spolupráce. Po třičtvrtě století míru lze jednoznačně tvrdit, že jde o metodu úspěšnou, že **tam, kde se tato metoda aplikuje, se neválčí** – pouze hádá u konferenčních stolů.[5]

Vnitřní trh EU zajišťuje volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, a to na bázi zákazu diskriminace, a dokonce vzájemného uznávání národních standardů; má 447 mil. obyvatel, patří k nejvýznamnějším trhům[6] a k nejbohatším oblastem světa. I fungování vnitřního trhu EU ale považujeme za samozřejmost, takže nejenže ignorujeme potřebu administrativy pro jeho provoz (viz mýty o přílišné unijní byrokracii),[7] ale dokonce připouštíme vlastní protekcionismus, kterým fungování vnitřního trhu podrýváme, jakkoliv z něho máme sami prospěch (viz národní egoismus níže). Nicméně mj. brexit ukazuje, že čím volnější vztahy mezi státy existují, tím více byrokracie způsobují, o ekonomických ztrátách nemluvě.

Ze všech svobod vnitřního trhu je třeba zvlášť zdůraznit volný pohyb osob. Právě v něm spatřoval Jean Monnet, duchovní otec nadnárodní metody, pravou garanci míru:[8] razil heslo „nespojujeme státy, propojujeme lidi“; možná i proto je za neúspěšnější unijní projekt považován Erasmus, který využilo přes 5 milionů studentů a učitelů.

Finanční aspekty. Česká republika je zatím tzv. čistým příjemcem: z unijního rozpočtu dostává výrazně více, než do něho vkládá.[9] Krom těchto viditelných, byť dočasných subvencí je významný „neviditelný“ růst HDP plynoucí z propojenosti vnitřního trhu EU. Kdybychom měli euro[10] a kdybychom dokázali plně a účelně využívat unijní fondy, přínos by byl ještě znatelně vyšší – v peněženkách občanů i kvalitě života.

II. Slabiny

Slabé stránky fungování EU můžeme rozdělit na tři kategorie: na slabiny pramenící z reality, v níž EU existuje a která ji negativně

Kaple vzkříšení Krista v evropské čtvrti Bruselu. Poválečná evropská spolupráce je postavena na potřebě překonávat přirozený egoismus národních států, protože ten představuje jednu z významných příčin válek. V tomto smyslu je univerzalita křesťanství klíčovou inspirací evropské integrace.

ovlivňuje, na vlastní nedostatky fungování evropské integrace a na výzvy, kterým se Unie dostatečně nepostavila.

(1) Slabiny reality, v níž EU funguje

Samozřejmost. Díky 75 letům míru, který vedl k blahobytu, považuje velká část občanů EU mír i blahobyt za samozřejmé a nespojuje si je s fungováním EU a jejího vnitřního trhu a se sdílením zájmů a hodnot. To komplikuje legitimitu Unie zejména v očích nepoučených kritiků.

Nedotaženost projektu. Vývoj Unie se zastavil na pomezí mezinárodní organizace, konfederace a federace, zatímco objektivně existující globální a regionální výzvy (viz níže) jednoznačně volají po společném řešení, tj. po další integraci. V napětí mezi těmito výzvami a momentální omezeností pravomocí Unie lze hledat zdroj snahy některých orgánů EU (zejm. Komise) překračovat své pravomoci; to je někdy nežádoucí,[11] jindy ale nadmíru potřebné.[12] Tato situace však vyvolává politické napětí, z něhož vyvěrá část protievropských nálad v současné EU.

Egoismus národních států. Poválečná evropská spolupráce je postavena na potřebě tento přirozený egoismus překonávat, protože představuje jednu z významných příčin válek.[13] Jeho projevy i v dnešní EU jsou patrné v řadě jevů, popsaných níže: např. v **budování protekcionistických překážek** fungování vnitřního trhu EU,[14] ale také např. v projektu Nord Stream II,[15] v prodávání občanství za investice[16] či u problému dvou sídel EP.[17] Patří sem i způsob komunikace řady vrcholných politiků – **znárodňování unijních úspěchů a bruselizace domácích selhání**, kdy si úspěchy EU přisvojují domácí politikové, ale svá vlastní selhání svalují na

„Brusel“. Výroky premiéra Babiše v souvislosti s koronavirovou krizí jsou toho smutným příkladem. Podobně je projevem tohoto egoismu i tzv. **pozlacování** (gold-plating): vlády členských států EU přidávají k opatřením implementujícím požadavky práva EU i svoje čistě vnitrostátní, ale nepopulární opatření („přílepy“) s tím, že to „vyžaduje Brusel“.[18] Konečným důsledkem tohoto egoismu je i **neochota EU stát se geopolitickou velmocí** (viz níže).

Příčinu těchto jevů lze spatřovat v tom, že národní politické elity ztrácejí historickou paměť, zapomínají na ideová východiska sjednocené Evropy[19] – na poučení z chyb učiněných po první světové válce a na pozitivní transformaci utrpení druhé světové války v mírovou spolupráci všech, ne ve zdemimování poražených.[22]

Nutnost kompromisu je jen zdánlivá slabina: jde o jev, který známe z každé rodiny či společnosti; je mj. důsledkem toho, že v unijních orgánech se zpravidla nehlasuje jednomyslně. V nadnárodním EP se zpravidla hlasuje prostou většinou, v mezivládní Radě pak tzv. kvalifikovanou většinou, byť se hledá především konsenzus, zatímco hlasování, kdy některé státy jsou přehlasovány, představují málo významnou menšinu.[23] Hlasování kvalifikovanou většinou v Radě je ostatně jeden ze základních stavebních kamenů nadnárodní spolupráce a příčin úspěchu EU; navíc Monnet v něm primárně nevidí nástroj vnučování vůle většiny menšině, ale nástroj k efektivnímu hledání konsenzu.[22] Navíc jde o přijatelnou cenu nejen za mír a ekonomický vzestup, ale i za to, že poprvé v dějinách menší státy jako ČR sedí za společným evropským stolem a společně s velkými státy přijímají normy pro celý kontinent, někdy mají dokonce právo veta.

Militantní a zideologizovaný sekularismus a liberalismus. Na obecné úrovni se k tomuto problému výborně vyjadřuje např. →

→ prof. Halík.[23] Přestože dnešní EU zakládali povětšinou křesťanští demokraté, byl tento projekt vždy nábožensky neutrální. Dnešní společnost v Evropě i v Česku je převážně liberální.[24] Demokratickými volbami se pak tento liberalismus a sekularismus přenáší i do složení a fungování unijních orgánů. **Unie nemůže být lepší – jiná, než je součet průměrů jejich společností.** Je proto pokrytecké kritizovat Unii např. za to, že se do Lisabonské smlouvy nedostala zmínka o židovsko-křesťanských kořenech,[25] když navíc sami v české ústavě nic podobného nemáme: Unie není třetí strana, vnější nepřítel nezávislý na členských státech, ale naopak přímo závislý na stavu společnosti v jednotlivých státech. Cesta k pokroku je tedy především v osvětové práci doma.

Za pozornost zde stojí **míra ideologizace militantního sekularismu a liberalismu**, která často vylučuje použití elementární logiky. Příkladem může být prosazování údajného práva na reprodukční zdraví žen do jakéhokoliv dokumentu bez ohledu na kontext, mj. i do dokumentů o mezinárodním obchodu či do textů o rovnoprávnosti mužů a žen.[26]

Nepochopení Západ-Východ. Zejména v zahraničně-politické agendě nejsou tzv. staré členské státy s to přijmout zkušenosti středoevropských a východoevropských států s totalitou a s ruským imperialismem. Například pro staré členské státy byl Karl Marx „jen“ zakladatelem sociální demokracie, a nikoliv ideovým tvůrcem komunistické totality, hlásící se otevřeně k násilí, která má na svědomí více obětí než Hitler. Proto mohla být nedávno Marxovi vztyčena socha v německém Trevíru, navíc jako dar od čínského totalitního režimu. Politický život v řadě tzv. nových členských států (včetně ČR) však ukazuje, že vlastní zkušenost s totalitou a nesvobodou nemá nutně za následek vysokou politickou kulturu, dokonalou demokratickosti či respekt k vládě práva na úrovni starých členských států, což v jejich očích státy východní části EU degraduje. Ekonomickým vyjádřením tohoto rozdělení v soukromé sféře jsou pak takové jevy jako dvojí kvalita potravin. Na druhou stranu východoevropské státy postrádají „koloniální“ zkušenost většiny západních zemí a z ní vyplývající etnicky a nábožensky pestrá společnost, z čehož plynula například řada neporozumění kolem migrační krize roku 2015.

(2) Vlastní nedostatky fungování Unie

Špatná komunikace o EU. Vnímání EU podřívá **absence společné komunikační politiky**. Každá z institucí EU (Rada, Komise, EP a Rada agentur a úřadů) provozuje vlastní komunikaci k veřejnosti. Proto může dobře fungovat shora popsané znárodňování unijních úspěchů a bruselizace domácích selhání, stejně jako pozlácování. Přitom informovanost není jen odpovědností unijních institucí, ale především členských států EU: Unie je jejich projekt, ony jsou jejími zakladateli. Původní předpoklad, že Unie se vůči veřejnosti legitimizuje vlastními úspěchy, dnes vzhledem k „samozřejmosti“ unijních úspěchů i množství dezinformací již nefunguje. Zároveň způsob, jakým se někteří politikové k Unii populisticky stavějí, ovlivňuje míru informovanosti o unijním dění, která je v Česku velmi nízká. To má také vliv na postoj médií k Unii a ochotě směřovat své zdroje do „Bruselu“. Proto byli také v roce 2019 za ČR u unijních institucí akreditováni tři novináři, zatímco za poloviční Slovensko rovněž tři a za šestkrát větší Německo jich bylo šedesát. Přitom byla prokázána **přímá úměra mezi mírou znalostí o EU a kladným postojem k ní**. [27]

Problémem je i nepochopení principů komunikace v 21. století – nepochopení nutnosti velkého příběhu. Každá světová velmoc stojí na silném narativu o svém vzniku nebo o překonání nějaké

krize či nebezpečí. Dnešní samozřejmost jejich úspěchů a míru (viz výše) způsobuje, že EU nemá vlastní silný příběh, nutný pro utvrzení příslušnosti k celku a pro ochotu EU bránit. Unie potřebuje mít takový narativ a reprodukovat jej v uměleckých dílech, jinak je její soudržnost v ohrožení.

Demokratický deficit. Na rozdíl od jiných evropských mezinárodních organizací postavených na pouhé mezistátní spolupráci bez nadnárodních prvků (srov. níže i Rada Evropy, OBSE apod.) si v případě EU rozsah přenesených pravomocí vynutil posilování legislativní role zástupců volených lidem (EP) – tzv. odstraňování demokratického deficitu (vycházejícího ze srovnání EU a klasického státu), a tím získávají unijní normy větší demokratickou legitimitu. K demokratizačním prvkům EU patří i projekt občanství EU, důraz na dialog s občanskou společností či občanská legislativní iniciativa.[28]

Diskuse na téma demokratického deficitu má několik úrovní – od nepoučené po poučené. K nepoučeným diskusím patří např. diskuse o nikým nevolené Komisi,[29] k těm poučeným např. diskuse o absenci práva legislativní iniciativy pro EP: přímo volení zástupci občanů v EP nemohou legislativu ani navrhnout, natož samostatně přijímat. Kořeny této diskuse se nacházejí v povaze *sui generis* Unie samotné: ta dnes představuje entitu na pomezí mezinárodní organizace, konfederace a federace.[30] Eurokritikové proto sice správně upozorňují, že EU není stát, ale jedním dechem paradoxně kritizují Unii za to, že EU plně nespňuje požadavky kladené na demokratický stát.

Nízká vymahatelnost hodnot EU. Lisabonská smlouva (2009) kodifikovala seznam evropských hodnot[31] a SDEU o nich prohlásil, že důvěra v jejich dodržování všemi členskými státy EU je základní předpoklad důvěry, s níž tyto státy do unijního projektu šly.[32] Jelikož jde o pilířové hodnoty západní demokratické společnosti, počítající i s odpovídající politickou kulturou, může relativní slabost nástrojů k jejich vymáhání překvapit jen politiky s orientální mentalitou,[33] kde předpisy nejsou k tomu, aby se dodržovaly, ale aby se obcházely. Proto nařčení z porušování těchto hodnot v západních demokraciích je chápáno jako atomová bomba pro vztahy mezi státy, a proto se příslušná nařčení neřeší právnicky před SDEU, ale politicky v rámci Rady (ministři) a Evropské rady (šéfové vlád). Proces sankcionování je však obtížný a zatěžuje mezistátní vztahy. To ale některé státy (Polsko, Maďarsko, Bulharsko) chápou jako slabost celého systému, kterou je – v rámci orientální mentality – třeba využít.[34]

Neochota stát se geopolitickou velmocí. EU je ekonomický obr, ale geopolitický trpaslík. K tomu, aby se z EU stal i významný geopolitický hráč, chybí především vůle členských států, které se v zahraničně-politických otázkách snaží, aby je Unie nezastínila. Proto tzv. společná zahraniční a bezpečnostní politika EU je postavena spíše na pouhé mezistátní spolupráci a vzdor svému názvu se dlouhodobě nachází v zárodečném stavu. Posílením této dimenze spolupráce a zejména společné obranné politiky (ve formě lepší interoperability národních armád) by totiž Unie získala „klacek“, který i bez jeho použití z pozorovatele dělá skutečného aktéra světového dění. Důsledkem současné situace je, že např. i konflikty v bezprostředním sousedství Unie (např. Sýrie) řeší vojenské velmoci (Rusko, Spojené státy, jen zřídka Francie a další evropské „velmoci“) a Unie jen bezmocně přihlíží.

EU má přitom historickou šanci stát se bezpečnostním lídrem nového typu bezpečnostních garancí a koordinace: v oblasti informační války. NATO na tomto poli opakovaně selhává, protože nemá legislativní nástroje pro definici informační agrese a informačního

”

PAVEL SVOBODA

Unie představuje entitu sui generis na pomezí mezinárodní organizace, konfederace a federace. “

“

terorismu. Spojené státy patrně budou první, kdo oslabí moc velkých platforem pomocí práva (copyright, antitrust), ale nebudou si vědět rady se samotnou informační agresí, protože jejich bezpečnostní legislativa je příliš rigidní. Státy NATO by tak získaly oporu k obraně v unijním, nikoli v národním nebo americkém právu. To by mohlo z EU velmoc udělat.

(3) Nenaplněné výzvy

Objektivně existují problémy a výzvy celokontinentálního rozměru, s nimiž se jednotlivé státy samy nejsou schopny vypořádat (bezpečnost, migrace, klimatické změny, nárůst moci nadnárodních korporací apod.) a jejichž řešení evropský občan přirozeně očekává od mezinárodní organizace celokontinentálního rozměru – od EU. Těmto výzvám ale neodpovídají ani pravomoci EU, ani přidělené rozpočtové prostředky, ani institucionální uspořádání. Pohledem na rozpočet EU se zdá, že absolutní prioritou EU je zemědělství. Přitom podle Eurobarometru významná většina Evropanů opakovaně žádá větší integraci jako odpověď na tyto celokontinentální výzvy.[35]

Žijeme ve světě, kde je globalizována výroba, obchod, náboženství, zábava i zločin, jen politika se drží převážně hranic národních států. To ale působí napětí, protože prostor pro autonomní rozhodování národních států EU je působením nadnárodních korporací i velmocí (Spojené státy, Rusko, Čína) podstatně zmenšen, což má za následek, že vlády pocházející z klasických politických stran nejsou schopny vyhovět voličům, a ti proto mají tendenci volit stále

radikálnější politické strany. Velkým úkolem této doby i EU je nalézt nový model fungování demokracie v situaci, kdy národním státům dochází dech.

Přínosy unijní spolupráce v celkovém součtu výrazně převyšují nad jejími nedostatky, ale přesto Unii čeká reforma – racionalizace, a to nejen kvůli vlastním nedostatkům, ale zejména kvůli očekávání, že

bude schopna čelit globálním a regionálním výzvám, k čemuž ale zatím nemá odpovídající nástroje. Tato racionalizace patrně bude – podle dokumentů EP, který je zrcadlem evropské společnosti – spočívat spíše v posilování nadnárodních prvků ve fungování EU, ale jistě bude bržděna přetrvávajícím egoismem národních států. Na případné posilování nadnárodních prvků je třeba se dívat i z hlediska zásady, že veškerá moc patří lidu,[36] jejímž důsledkem má být skutečná subsidiarita, díky níž by Unie mohla proměnit svoji ekonomickou váhu v odpovídající postavení na mezinárodní scéně. Rozhodnutí o vlastní budoucnosti mají zatím Evropané ve svých rukou.

Autor doc. JUDr. Pavel Svoboda,

Ph.D., D.E.A., působí na Vysoké škole finanční a správní a na Právnické fakultě UK v Praze, je předsedou správní rady Institutu pro křesťansko-demokratickou politiku (IKDP) a bývalý předseda Výboru pro právní záležitosti Evropského parlamentu. Autor děkuje Alexandře Alvarové, Mgr. Eduardu Huliciusovi, dr. Petru Jantačovi a dr. Tomáši Svobodovi za cenné připomínky.

”
PAVEL SVOBODA
Existují problémy a výzvy celokontinentálního rozměru, s nimiž se jednotlivé státy samy nejsou schopny vypořádat a jejichž řešení občané přirozeně očekávají od EU.“

“

POZNÁMKY A LITERATURA:

- [1] Mír je stav, který jediný dovoluje důsledně zachovávat lidskou důstojnost každého člověka jako osoby stvořené k Božímu obrazu, nejen žádoucí politický stav podporující obchodování či – u nás dříve – budování sociálně-alistické vlasti. Proto Katechismus katolické církve (§ 2304) upozorňuje na zásadní význam míru mezi ostatními hodnotami: „Úcta k lidskému životu a jeho rozvoj vyžadují mír. ... Mír je ... plodem spravedlnosti ... a důsledkem lásky.“ Instrukce k některým otázkám ohledně působení a chování katolíků v politickém životě (2002) mluví vedle úcty k životu o míru a používá označení „velké téma“. Viz též např. Sekerák M., Mír je vzácný poklad, Katolický týdeník 5/2021, s. 7.
- [2] Citováno dle <https://www.politico.eu/article/us-president-joe-biden-european-council-charles-michel-eu/>.
- [3] Srov. projekt Evropského obranného společenství 1950–1954, jehož neúspěch vedl k uzavření tzv. Pařížských dohod (1954), začleňujících Německo do NATO pod hegemonií Spojených států a k následnému uzavření Varšavské smlouvy (1955). Srov. mj. výrok Einsteinův z r. 1948: „*Je jen jedna cesta k míru a bezpečnosti: cesta nadnárodní organizace.*“ Einstein A., *Ideas and Opinions*. New York: Crown/Bonanza, 1954.
- [4] Srov. Monnet J., Paměti. Aleš Čeněk, Plzeň 2012, s. 281: „*Co můžeme nechat [dalším generacím], jsou instituce. Život institucí je delší než život lidí, a proto mohou instituce, pokud jsou zřízeny správným způsobem, hromadit a předávat moudrost následujícím generacím.*“
- [5] Nadnárodní metoda je každopádně pokrokem oproti neúspěšnému bilateralismu (sítí dvoustranných spojeneckých smluv) před první světovou válkou i neúspěšnému meziválečnému multilateralismu s právem veta každého státu (zejm. Společnost národů). Svědčí o tom i srovnání s daleko méně efektivními ostatními mezinárodními organizacemi dneška, včetně OSN.
- [6] Při 6 % světové populace představuje cca 15 % mezinárodního obchodu, výkonnost ekonomiky je shodná s výkonností Spojených států – cca 15 bil. € ročně, přínos fungování vnitřního trhu se odhaduje na 8,5 % HDP

Unie. Srov. sdělení Komise *Vnitřní trh v měnícím se světě* (KOM (2018) 772).

- [7] Zejména vzájemné uznávání národních standardů, na jejichž základě probíhá cca 50 % intraunijního obchodu, významně přispívá k odstranění různých certifikátů a povolení, která se jinak v mezinárodním obchodě vyžadují. Jen zbylých 50 % intraunijního obchodu probíhá na bázi harmonizovaných předpisů EU. Pro EU dnes pracuje cca 60 000 osob. Komise zaměstnává cca 35 000 osob a EP cca 6 700. (Daily Telegraph 11. 8. 2008). Pro srovnání: CZ má cca 74 000 úředníků jen pod zákonem o veřejné službě (tedy mimo krajské a okresní orgány a obce); město Hamburk zaměstnává cca 76 000 osob. Bruselská administrativa spotřebuje méně než 6 % rozpočtu EU.
- [8] Ne tolik v ekonomické provázanosti, která mj. nezabránila první světové válce, jakoliv obchodování a ekonomická spolupráce ve druhé polovině 19. století fungovala v Evropě velmi dobře.
- [9] Např. v r. 2020 obdržela ČR z unijního rozpočtu 145,9 mld. korun a odvedla do něj 60,2 mld. korun.
- [10] Ztráty plynoucí např. ze směnných kurzů a z pojištění rizik s tím souvisejících se jen na daňových ztrátách států vyčísľují kolem 10 mld. korun ročně.
- [11] Komise např. v praxi nakládá se zásadou subsidiarity (viz níže) jako s nástrojem nikoli k ochraně členských států před odebráním pravomocí, ale k posilování pravomocí Unie, a tím i pravomocí Komise. EP ji v tomto spíše podporuje, protože to vede i k rozšiřování jeho pravomocí. Lze snadno doložit případy, kdy např. Komise financuje projekty v oblastech, kde chybí pravomoc EU (srov. před několika lety billboardy „Jsmé fér“), kdy v takových oblastech EP přijímá (byť právně nezávazná) usnesení.
- [12] Např. pro řešení koronavirové krize kvůli potřebě společného postupu Komise napjala k prasknutí velmi slabé pravomoci Unie v oblasti zdravotnictví.

- [13] Srov. např. Monnet J., op. cit., s. 79: „*Veto je hlubokou příčinou a současně symbolem neschopnosti překonat národní egoismy.*“
- [14] Viz nedávná diskuse o tzv. potravinových kvótách, kdy zákonem měl být stanoven povinný většinový podíl českých potravin v supermarketech nad 400 m², ačkoliv to zřetelně odporuje unijnímu principu zákazu diskriminace zboží z důvodu jeho původu, tj. principu volného pohybu zboží.
- [15] Tento ropovod na dně Baltského moře mezi Ruskem a Německem obchází mj. Ukrajinu a tím ji připravuje o transportní poplatky, a tak ji ekonomicky oslabuje. Je to v přímém rozporu s akcemi EU na podporu Ukrajiny a dodržování mezinárodního práva (anexe Krymu).
- [16] Kypr, Malta a Bulharsko prodávají svá občanství osobám za závazek investovat v dané zemi významné částky. Problém je v tom, že s občanstvím daného státu získávají tyto osoby i občanství EU vč. práva volného pohybu a pobytu v EU – a o to těmto „investorům“ jde.
- [17] Nomadismus mezi Bruselům a Štrasburkem sice bývá dáván jako příklad zbytečně unijní byrokracie, ale jeho příčinou je egoismus národních států, jmenovitě Francie. Ta těžší z faktu, že Štrasburk je jako sídlo pro řádná zasedání EP zakotven v zakládacích smlouvách (původně město na hranici mezi Francií a Německem jako symbol usmíření), a nehodlá toto město připravit o výnosný ekonomický zdroj (hotely, restaurace, doprava apod.).
- [18] V ČR šlo např. o požadavek bezdotykových baterií u umyvadel ve školních jídelnách.
- [19] Viz jejich geniální vyjádření v Schumanově deklaraci (1950).
- [20] Dokážeme si představit, že by v poválečné protiněmecké atmosféře bylo možno v Česku uplatňovat princip spolupráce s Německem (a nikoliv jeho potrestání), jak se to stalo ve Francii (Schumanova deklarace vznikla pět let po válce)?
- [21] O tom se lze přesvědčit např. na www.votewatch.eu. Jen zřídka dochází k tak extrémním situacím, jako bylo hlasování o tzv. zbraňové směrnicí 2017/853, kdy 26 členských států EU bylo pro návrh, jen ČR a Lucembursko byly proti, Lucembursko proto, že mu návrh připadal málo přísný, zatímco ČR ze zcela opačného důvodu.
- [22] Srov. Monnet J., op. cit., s. 285: *[P]řavidlo většiny je nejistější prostředek, proč podporovat jednomyslnou dohodu (myslen konsenzus, ne jednomyslné hlasování – pozn. autora), protože vede k rozhodnutí, aniž by většina využila své síly a vnutila své stanovisko všem, ale přinejmenším ji nechá převládnout po kompletní diskusi. Institucím Společenství je vlastní rozhodovat, ale také, a to především, organizovat diskusi a vést ji tak dlouho, jak je nutné, aby každý pochopil názory druhého a respektoval je, i když by se nakonec nemohl připojit ...“*
- [23] Srov. např. Halík T., Křesťané v srdci Evropy (Mariazell, květen 2019); <http://halik.cz/cs/tvorba/proslovy-kazani/proslov/92/>.
- [24] Např. Česká republika spolu s Maďarskem má zdaleka nejvíce pornoherců na obyvatele na světě a o řád více než jiné evropské země; zdroj: www.freeones.com/countries/. V počtu dětí narozených mimo manželství patříme k průměru.
- [25] ... a současně ponechat bez pochvaly např. čl. 17/3 Smlouvy o fungování EU, vložený právě Lisabonskou smlouvou: „*Unie udržuje otevřený, transparentní a pravidelný dialog s těmito církvemi a organizacemi, přičemž uznává jejich identitu a jejich osobitý přínos.*“ Tím se mj. říká, že náboženství není jen soukromá záležitost, ale že má své místo i ve veřejné diskusi. Nic podobného česká ústava neobsahuje, ale nikoho nenapadne ji kvůli tomu kritizovat.
- [26] Srov. např. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. června 2015 o strategii EU pro rovnost žen a mužů pro období po roce 2015 (2014/2152(INI)). Bez ohledu na bioetickou podstatu věci: pokud má umělé přerušování těhotenství něco s touto rovnoprávností společného, tak jen to, že toto údajně právo ženy vylučuje z rozhodování o společném menarozeném potomkovi muže, tj. paradoxně zakotvuje nerovnoprávnost mužů vůči ženám v této věci, což v kontextu dokumentu o rovnoprávnosti pohlaví působí až úsměvně.
- [27] Srov. Lyons P, Kindlerová R. (eds.), 47 odstínů české společnosti. Praha Sociologický ústav AV ČR, 2015, s. 165–172.
- [28] Blíže viz Svoboda P., Úvod do evropského práva. Praha: C. H. Beck, Praha 2019, 6. vydání, s. 30nn.
- [29] Komise je především exekutivní orgán; v duchu této logiky by bylo třeba také kritizovat českou vládu, že je nikým nevolená.
- [30] S touto specifickou povahou EU také souvisí diskuse o její suverenitě, diskuse, kterou ovšem již dávno rozhodly ústavní soudy členských států. Srov. např. nález českého ústavního soudu: „*Evropská unie pokročila zdaleka nejvíce v konceptu sdílené – „slité“ – suverenity (pooled sovereignty) a již dnes vytváří entitu sui generis, která těžko snese zařazení do klasických státovědných kategorií“ (nález Pl. ÚS 19/08 [Lisabonská smlouva I], bod 104); Shodně i nález Pl. ÚS 29/09 (Lisabonská smlouva II), taktéž bod 104.*
- [31] Srov. čl. 2 Smlouvy o EU: „*Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřítupností, diskriminací, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.*“
- [32] Srov. rozsudek SDEU ve věci C-621/18 Wightman, bod 63: „*Unie sdružuje státy, které se svobodně a dobrovolně přihlásily ke společným hodnotám uvedeným v článku 2 SEU, ... takže unijní právo spočívá na základním předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy tyto hodnoty a uznává, že s ním ostatní členské státy tyto hodnoty sdílejí ... Tento předpoklad znamená a odůvodňuje existenci vzájemné důvěry členských států ... v uznávání těchto hodnot, na kterých je Unie založena, včetně zásady právního státu, a tím i v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty zakotvuje.*“
- [33] Srov. výrok Konrada Adenauera „*Jedině křesťanské principy mohou garantovat silný odpor vůči státnímu systému a mentalitě Východu, tj. Ruska, a zároveň ideové, kulturní a tím i zahraničně-politické připojení k západní Evropě.*“ (Adenauer K., Briefe 1945–1947, Berlín 1983, s. 78.)
- [34] Srov. např. nedávnou blokadu víceletého rozpočtu Unie Maďarskem a Polskem kvůli paralelnímu projednávání nařízení o porušování zásady právního státu ohrožujícím unijní rozpočet.
- [35] Srov. Eurobarometr 84 – podzim 2015 a zvláštní Eurobarometr EP – červen 2016.
- [36] Přes zakotvení této zásady v ústavách všech členských států v praxi platí, že lid převážně uplatňuje tuto moc skrze stát, takže prakticky výrazná část moci patří státu, který rozhoduje, co z ní pustí dolů (kraje, obce) a kolik nahoru (mezinárodní organizace); to samozřejmě má daleko ke skutečné subsidiaritě, jak ji mj. zakotvují i dokumenty římsko-katolické církve. Srov. encykliku Pia XI. *Quadragesimo anno* [1931], body 79 a 80 a § 1883 Katechismu katolické církve, podle něhož subsidiarita znamená, že „*nadřazená společnost nesmí zasahovat do vnitřního života podřízené společnosti tím, že by ji oloupila o její pravomoci. Má ji nanejvýš podporovat a pomáhat jí k tomu, aby sladila své jednání s jednáním ostatních společenských sil s ohledem na obecné blaho.*“

